תורה אור

ואין ניאותין בהם, ואין מטיילין בהם, ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואין מספידין בהן הספד של יחיד. אבל קורין בהן ושונין בהן ומספידין בהן הספד של רבים א"ר יהודה אימתי, בישובן, אבל בחורבנן מניחין אותן ועולין בהן עשבים ולא יתלוש מפני עגמת נפש

עשבים מאן דכר שמייהו? חסורי מיחסרא והכי קתני ומכבדין אותן ומרביצין אותן כדי שלא יעלו בהן עשבים א"ר יהודה אימתי בישובן אבל בחורבנן מניחין אותן לעלות עלו בהם עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש א"ר אסי בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשויין, ואעפ"כ אין נוהגין בהן קלות ראש, ומאי נינהו חשבונות, אמר רב אסי בהכ"נ שמחשבין בו חשבונות מלינין בו את המת, מלינין סלקא דעתך לא סגי דלאו הכי? אלא לסוף שילינו בו מת מצוה: ואין ניאותין בהן: אמר רבא חכמים ותלמידיהם מותרין דאמר ריב"ל מאי בי רבנן ביתא דרבנן: ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים: כי הא דרבינא ורב אדא בר מתנה הוו קיימי ושאלי שאילתא מרבא, אתא זילחא דמיטרא, עיילי לבי כנישתא, אמרי האי דעיילינן לבי כנישתא לאו משום מיטרא אלא משום *דשמעתא בעא צילותא כיומא *דאסתנא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי אי אצטריך ליה לאיניש למיקרי גברא מבי כנישתא מאי? א"ל אי צורבא מרבנן הוא לימא הלכתא ואי תנא הוא לימא מתני' ואי קרא הוא לימא פסוקא, ואי לא, לימא ליה לינוקא אימא לי פסוקיך, א"נ נישהי פורתא וניקום: ומספידין בהן הספד של רבים: ה"ד הספידא דרבים? מחוי רב חסדא כגון הספידא דקאי ביה רב ששת, מחוי רב ששת כגון הספידא דקאי ביה רב חסדא, רפרם אספדה לכלתיה בבי כנישתא אמר משום יקרא דידי ודמיתא אתו כוליה עלמא ר' זירא ספדיה להוא מרבנן בבי כנישתא אמר אי משום יקרא דידי אי משום יקרא (א)‹דידיה› דמיתא אתו כולי עלמא ריש לקיש ספדיה להוא צורבא מרבנן דשכיח בארעא דישראל דהוי תני הלכתא בכ"ד שורתא אמר ווי חסרא ארעא דישראל גברא רבה ההוא דהוי תני הלכתא סיפרא וסיפרי ותוספתא ושכיב, אתו ואמרו ליה לרב נחמן (ב) ליספדיה מר, אמר היכי נספדיה, הי צנא דמלי סיפרי דחסר, *תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל תנן התם *והמשתמש בתגא חלף *תני ריש לקיש זה המשתמש במי ששונה הלכות (ג)‹כתרה של תורה› ואמר עולא לשתמש איניש במאן דתני ארבעה ולא לשתמש במאן דמתני ארבעה כי הא דריש לקיש הוה אזיל באורחא מטא עורקמא דמיא, אתא ההוא גברא ארכביה אכתפיה וקא מעבר ליה, א"ל קרית? אמר ליה קרינא, תנית? תנינא ארבעה סידרי משנה, א"ל פסלת לך ארבעה טורי וטענת בר לקיש אכתפך, שדי בר לקישא במיא! אמר ליה ניחא לי דאשמעינן למר, אי הכי גמור מיני הא מלתא-דאמר ר' זירא בנות ישראל הן *החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים, תנא דבי אליהו כל *השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר *הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות: ת"ר

מבטלין

ואין ניאותין · ואין מתקשטין לתוכו ואין מטיילין שם: **הספד של רבים** · של תלמיד חכם שמת שצריכין להתאסף ולהספידו ובית הכנסת ראוי לכך לפי שהוא בית גדול: **מאן דכר שמייהו** · היכא שמעינן לתנא קמא לעשות בהן דבר שמונעים מלעלות עשבים: **אימתי** · מכבדין ומרבצין אותן בישובן, לאחר שמכבדין, מזלפין את המים להרבין את האבק: **על תנאי** · על מנת שישתמשו בהן: **מלינין בו** · משמע דחובה היא להלין בה את המת: **לסוף שילינו בו מתי מצוה** · שימותו בעיר מתים שאין להן קוברין: **מאי בי רבנן** · למה קורין בתי מדרשות בי רבנן לפי שביתם הוא לכל דבר: **זילחא דמטרא** · זרם מים שבאין בכח: **לאו משום מיטרא** · שיגן עלינו מפני הגשמים שאם לא היינו עוסקין בשמעתא לא הייט נכנסין: **צילותא** · דעת צלולה ומיושבת שאינו טרוד בכלום מחשבה: **אי צריכא ליה לאיניש למיקרי גברא מבי כנישתא מאי ניעביד** · מאחר שאין נכנסין בהן שלא לצורך: **לימא לינוקא** · שהתינוקות היו רגילין לקרות בבית הכנסת: **כגון הספידא דקאי בי רב ששת** · אם ימות אדם אחד בי רב ששת: **אמר אי משום יקרא דידי אי משום יקרא דמיתא** · הוה ליה הספד של רבים: **אתו כולי עלמא** · לספוד: **דהוה תני הלכתא** · שהיה שונה משניות לתלמידים: **בכ"ד שורות** · של תלמידים: הכי גרסינן חסרא ליה ארעא דישראל גברא רבה: **היכי אספיד** · במאי אספדנו: **הי צנא מלא סיפרי** · אינו אלא כסל שמילאוהו ספרים ואין מבין מה בתוכה אף שונה הלכות ולא שימש ת"ח ללמוד שיביטהו טעמי משנה ופעמים שדברי משנה סותרין זה את זה וצריך לתרצה כגון הכא במאי עסקינן כגון הא מני רבי פלוני היא חסורי מיחסרא אינו יודע מה שונה: **תקיפי ארעא דישראל** · ריש לקיש דאמרינן במסכת יומא (דף ט:) דאפילו בהדי רבה בר בר חנה לא משתעי דמאן דמשתעי בהדי ריש לקיש בשוקא יהבין ליה עיסקא בלא סהדי: רב נחמן בר יצחק מחסידי בבל בשילהי מסכת סוטה (דף מט:) דקאמר ליה "לא תיתני יראת חטא' דאיכא אנא": **בתגא** · כתר תורה: **חלף** · עבר מן העולם: **עורקמא דמיא** · שלולית של מים מכונסין: **דאשמעי'** · שאשמש לאדוני: **שהחמירו על עצמן** · דמדאורייתא אין צריכה שבעה נקיים אלא הרואה שלשה ימים רצופים בתוך י"א יום שבין נדה לנדה אבל בתחלת נדתה אפילו ראתה כל שבעה ופסקה לערב טובלת בלילה והן החמירו על עצמן לפי שאין הכל בקיאים בפתח נדתה אימתי הן עומדות בי"א ימים שבין נדה לנדה ואם תאמר לא יחמירו אלא בג' רצופין כדכתיב ימים רבים בלא עת נדתה (ויקרא טו) פעמים שראיית דם נדה (ד) מזקיקתה לשבעה נקיים מן התורה כיצד התחילה לספור שבעה נקיים לאחר שהיתה זבה גמורה וספרה שבעה נקיים ובשביעי ראתה אפי' כחרדל סתרה הכל וצריכה לחזור ולספור שבעה נקיים אי נמי שמא ראתה שני ימים ולא ידעה והיום ראתה וידעה דהוו להו שלשה ימים רצופין וצריכה שבעה נקיים ועל כן החמירו:

להכנסת

בתי כנסיות של בבל על תנאי הן עשויין · רוצה לומר כל זמן שהן בטלין דהא חזינן בברייתא דלעיל וגם (ה) שהאמוראים לא היו רוצים ליכנס בהן בגשמים מפני גשמים אלא משום דשמעתא בעי צילותא והכא איירי כשחרב דאז מהני התנאי ודווקא לאותן שבבבל מהני התנאי שהרי לעת בא גואל במהרה בימינו תפקע קדושתן אבל לאותן שבארץ ישראל לא מהני תנאי שהרי קדושתן לעולם קיימת וא"ת כיון דמהני תנאי לאותן שבבבל א"כ קשה מההיא דלעיל (דף כו:) דרבינא דהוה ליה (ו) בי כנישתא בארעיה ואמר ליה רב אשי זיל זבנה משבעה טובי העיר ואמאי אילטריך לעשות כן אחר שנחרב וי"ל משום דזריעה הוי קלות ראש ביותר ועגמת נפש ומשום הכי אסור אפי' בחורבנה*:

ואעפ"כ אין נוהגין בהן קלות ראש · פירוש בבנינה שהרי בחורבנה שרי בכל הכי ואצטריך לאשמועינן משום דסלקא דעתך אמינא דדווקא אכילה ושתיה דהוי קלות ראש ביותר הוא דאסור אבל חשבונות דלא הוי קלות ראש כל כך סלקא דעתך אמינא דשריא קמ"ל דלא: **שאפילו** רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים · ולא קשיא מהא דאמר בנדה (דף סו·) ובפרק יוצא דופן (שם ד' מג·) שאפילו כעין חרדל טמא דשמא התם לא מיירי להצריכה שבעה נקיים אלא להיות נדה דאורייתא וקשיא היאך מצינו טפה כחרדל הגורמת שבעה נקיים בדאורייתא דודאי לא תקנו חכמים דבר דלית דכוותה דאורייתא ויש לומר דאשכחנא בה שפיר בז' לספירתה שסותרת הכל:

לג א ב ג מיי' פי"א מהל' תפלה הלכה ו ז ט סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קנא ס"א:

לד ד מיי' שם הלכה ז טוש"ע א"ח שם וטוש"ע י"ד סי' שדמ סעיף יט:

לה ה סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף כא בהגה"ה:

לו ו מיי' פי"א מהל' אסורי ביאה הל' ד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפג:

[ועי' תוס' ב"ב ג: ד"ה ועייליה]

[כשמנשבת רוח צפונית נקרא' אסתנא יום אורה היא וטוב לכל עי' רש"י בעירובין וכן תוס' בקדושין יב: ד"ה הא דרוח צפוני' מונעת הגשמים]

[תענית כג: חולין קכב·]

אבות פ"א מי"ג [גי' הערוך ערך תג אמר ריש לקיש כו']

עירובין סה · ע"ש

ברכות ד' לא· נדה דף סו· שם דף עג·

◆◆◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי משום יקרא דמיתא כצ"ל ותיבת דידיה נמחק: (ב) שם ואמרו ליה לרב נחמן בר יצחק ליספדיה מר: (ג) שם המשתמש במי ששונה הלכות ואמר עולא כצ"ל ותיבות כתרה של תורה נמחק: (ד) רש"י ד"ה שהחמירו וכו' פעמים שראיית דם נדה פעם אחת מזקיקתה: (ה) תוס' ד"ה בתי וכו' וגם האמוראים שלא היו: (ו) בא"ד דהוה ליה תילא בי כנישתא:

◆◆◆

רבינו חננאל

ואין ניאותין ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן מפני החמה ומפני הגשמים ואם צריכי לעיוני בשמעתא דשמעתא צריכא צילותא אע"ג דמיחזי דמפני החמה או מפני הגשמים קא עיילי שרי. וקורין בהן ושונין בהן ומספידין בהן הספד של רבים כגון הספידא דקאי בי רב חסדא או רב ששת וכיוצא בהן · רפרם ספדא לכלתיה בכנישתא כו' ור' זירא ספדיה להוא מרבנן בכנישתא כו' : ומכבדין ומרביצין אותן · א"ר יהודה אימתי בישובן אבל בחרבנן מניחין אותן ועולין בהן עשבים מפני עגמת נפש שנראין כשרה זרע · א"ר אסי בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין · כל שעה שירצה יחזיר לקדמותיה ואף על פי כן אין נוהגין בהן קלות ראש . ומה נינהו חשבונות דאמר רב ששת בתי כנסיות שמחשבין בהן חשבונות של רבים לסוף מלינין בהן מת מצוה · ואין ניאותין בהן אמר רבא חכמים ותלמידיהן מותרין בהן · מאי בי רבנן · ביתא דרבנן · מאן דאיצטריך למיעל

נושא
איסור עשיית חשבונות בבית הכנסת

נושא
איסור כניסה לבית הכנסת משום הגנה מפני החמה או הגשמים

נושא
דוגמאות של הספד דרבים

נושא
I II
ההבדל בין ר"ל לר"נ בר יצחק בהתייחסותם לשונה הלכות
(לומד משניות)

נושא
אין להשתמש במי ששונה הלכות
(לומד משניות)